

„Čas“ ze 14. ledna t. r. na str. 29 odpovídá na několik bodů (větší část nechal bez odpovědi) mého „Zaslána“ v 2. čísle „Lit. listů“. Budu co nejstručněji.

1. Za špatný vtíp pokládám tvrzení „Času“, že literární otázky řeší se „nejšťastnější“ — *parodii*. Panu Herbenovi se vtípy nevedou. Proč se do nich žene? Dopadá to groteskně. Nerad bych, aby je někdo házel panu Herbenovi jednou po hlavě zpět.

2. „Čas“ zapírá, že 3. prosince „hájl“ pp. Kvapila a Roháčka. Prosim: „Již i jiní zakusili, jaká to příjemnost dostat se do polemiky s panem — Fr. X. Šaldou. Zažila to „Niva“, Jaroslav Kvapil a posléze „Lumír“, který . . .“ atd. To je tón jízlivě a stranický a bagatelisující. To je pokoutní favorisace jmenovaných osob, to je stranické přechovávačství. Snad nepřilehá moje slovo, ale *vše* je vystiženo. Takovým tónem, tvrdím proti „Času“, se *nereferuje*. To není tón objektivního konstatování!

3. Ale i jinak je lež, že 3. prosince „Čas“ „jen konstatoval fakta.“ „Čas“ osnoval tam bídnou pomluvu. „Čas“ dělal ze mne tam *bratříčkového kritika, literárního teroristu*. A to v této větě: „ . . . toho jistě symbolism nevyžaduje, aby se s umělci skoro vesměs zacházelo jako s onucemi, kdežto pro přátele své, živé i mrtvé, p. Šalda žádá přímo adoraci.“ Žádal jsem, aby „Čas“ svoji pomluvu dokázal. Ukázal jsem na svých pět recenzí v min. ročníku „Lit. listů“, které jsou psány o lidech mně neznámých a až na jednu „přiznivé“. A „Čas“? — Dnes — 14. ledna — pan Herben „vračí mi tam tuto bídnou pomluvu s největším důrazem.“ To je velmi pohodlné. Lituju, že nemá p. Herben vůbec co vracet. *Pan Herben pomluvu napsal, p. Herben ji musí dokázat*. Do té doby pokládám jej za pomluvače, — za člověka, s nímž nedebatuju a jemuž neodpovídám.

4. Je lež, že jsem v dopise v „Moravských listech“ přiznal, že se „Čas“ v „té věci“ ke mně zachoval slušně. V „Mor. listech“ uznal jsem spravedlnost „Času“ v *naprosto jiné otázce*. V té totiž, že neusuzoval z básně v „Lumíru“ otištěné („Divadelním genrům Petra Jasmína“) jako p. Sládek na moji bezcharakternost. Na místo toho osnoval však pomluvu jinou, snad horší než byla p. Sládkova: *denuncuje mne jako bratříčkového kritika a literárního teroristu, revolverové individuum*.

5. Přicházím ke svojí studii o Schauerovi z loňských „Lit. listů“. O této studii napsal „Čas“ 3. prosince, že je *naprosto nesprávná*: „to nebyl Schauer,“ stojí tu, „nýbrž docela někdo jiný, koho p. Šalda vykreslil v Liter. listech.“ Žádal jsem p. Herbena, aby své tvrzení dokázal. A p. Herben? V „Čase“ ze 14. ledna čtu tuto argumentaci: P. Šalda nemohl dobře vystihnouti obraz Schauerův, *poněvadž mu přičítá práce, jež nenapsal* (Pathologii). Je pravda, ideu a spolupracovníctví na článkách „Z mravní pathologie společnosti české“ (speciálně autorství článku II.) přisuzuju Schauerovi, *poněvadž sám mi je na jaře roku 1889* — v rozmluvě o historických názorech v tomto článku formovaných a v jeho studii „O podmínkách a možnosti národní literatury české“ jen opakovaných — *jako své vlastnictví přiznal*. Jak je to

s ostatními články, nevím (na články 4—6 o prof. Kvíčalovi jsem činnost Schauerovu ovšem nerozšiřoval). Ale k *ideji*, k *principu* jejich, hlásil se Schauer tehdy jako ke svému vlastnictví. Nevím, jestli se vyslovil stejně i k jiným přátelům, — ale i nejbližší a nejdůvěrnější z nich pokládali vždycky základní myšlénku za majetek Schauerův.

Já tedy přikládal Schauerovi kromě článku „Dvou otázek“ v 1. čísle, dále kromě studie „O povaze myšlénkové krise naší doby“ v číslech 1, 2, 4, 5 a 7, referátu „Militarismus a kapitalismus“ v č. 15 a několika posudků literárních, ještě *duševní otcovství, iniciativu a zčásti i účastenství v 1.—3. článku* „Mravní pathologie společnosti české“ — *na základě výroku samého Schauera*.

V tomto rozsahu přisuzoval a vymezoval jsem Schauerovi účast při zakládání „Času“.

Objektivní důkazy k tomu mně chybějí. Mohu dokázati jen vždy a každému svoji *bonam fidem* — svoji *naprosto nestrannost a korektnost v celé otázce*. Objektivní důkazy může (*snad!*) podati „Čas“. Proto bylo v zájmu „Času“ samého, aby — hned jak přišel do klidnějšího povětří — *autenticky* vymezil účast jednotlivých osob — poměr a práci svoji žurnalistiky. Dnes, kdy Schauer zemřel a nemůže odporovat, může vésti „Čas“ důkaz jen objektivně — rukopisy článků — půjde-li to a podaří-li se mu důkaz bezvadný a evidentní.

Já, opakuju to důrazně, *nečerpal nic z druhé ruky, z legend, z „klepů“*, — nýbrž přímo z *vlastního postřehu, z úst Schauerových*. Moje studie má dvě části: první, nepoměrně delší (asi $\frac{3}{4}$ celé práce) je *psychologická analýza jeho prací*, druhá (poslední $\frac{1}{4}$ uvef. v č. 19 loňského roč. „Liter. listů“) je *biografická synthésa, obraz člověka živého a pohybujícího se, jak jsem ji mohl a dovedl poznati z vlastního styku a z vlastní paměti*. Pod tento obraz podepsal jsem *plně své jméno*, tento obraz maloval jsem *já, přímo z vlastního názoru*, — je tedy všechno *podezřívavost* „Času“, všechny hypotézy o „šeredných, naprosto nepochopitelných klepech“, *chlapecká fabulistika, pomluvačná denunciace*, kterou zde odmítám a po zásluze stigmatizuju. Já jsem napsal a podepsal článek, *já sám viděl a slyšel všechno vlastnímá očima a vlastnímá ušima!* A kdybych užil zprávy z úst třetího někoho, byl bych jej *jmenoval plným jménem, s celou tíží zodpovědnosti!*

6. Ale i kdyby zemřelý Schauer nebyl napsal do „Času“ za celý život ani řádky, byl by realistou, — byla by moje studie o něm s *psychologického hlediska naprosto správnou*. Poněvadž Schauer všechny názory „Času“ (alespoň v době první) *přejal za vlastní*, — poněvadž jich hájil ještě rok před smrtí, — *poněvadž byly jeho, i kdyby je byl nenapsal*. Kdo v době všeobecného odporu je přijal, musil míti duševní svět stejně a podobně vypracovaný jako ten, kdo je napsal! *Uveřejněný list Schauerův z roku 1884* (1. číslo let. „Lit. listů“) dokazuje každému psychologovi, že *celá tato dispozice, hotové i zavínuté procesy spaly v jeho mozku*. Skeptismus a realismus nejsou žádným privilejem „Času“. Je dětinstvím chtít to někomu namlouvat. Každá silnější individualita, každý myslící člověk jimi projde. Každá generace! Je to jen

nepravdivý terén český, který dodal jim zvláštního zabarvení kolektivnějšího. *List Schauerův z r. 1884, článek „Dvě otázky“* (nic nevadí, že p. Herben vyškrtal z něho trochu bravurnější passy — mluví dost určitě svým vzduchem, svými otázníky), jsou tu a dokazují, že jsem *správně vystihnul duševní naladění Schauerovo v době, kdy počal vycházeti „Čas“*. Je-li jaká chyba (bude bez mojí viny a „Čas“ musí jí dříve dokázat), je to jen *chyba biografická, chyba vnější, jedno jalešné datum* — z něhož jsem nevedl žádných důsledků psychických, — *ale žádná psychologická. Tady je všecko beze skvrny, odpovídám klidně. I nejprimitivnějšímu analytovi, nejprimitivnějšímu psychologovi je všecko jako na dlani!*

7. Ve svém „Zaslánu“ v 2. čísle „Lit. listů“ na str. 43 bylo pouhou mechanickou tiskařskou chybou vysázeno: „napsal jsem historickou skizzu „Času“. Z celé souvislosti je jasný pravý smysl: „Nepsal jsem historickou skizzu o vzniku „Času“. Chtěl jsem zachytiti jen duševní naladění Schauerovo — jeho duševní stav, city, ideje . . .“ atd. To nešlo žádnému pozornějšímu čtenáři. Ale ušlo ovšem odpůrci p. Herbenovi! Je vidět, s jakou pozorností čte a odpovídá! Tím ovšem střílel ve dvou řádcích do vzduchu!

8. Tvrdím proti „Času“, že je *pravda* — jak jsem napsal 16. září 1892 — že Schauer pronesl za společnost slovo rozhodné. Poněvadž o článek jeho „Dvě otázky“ strhla se dne 19. února v „Nár. listech“ a potom i jinde řež. Poněvadž v článku tom vysloven kriticismus v „Čase“ ponejprv a přesně. Poněvadž je tu nejšířší a nejpravdivější jeho program.

9. A dále je *pravda*, že v „Čase“ byl Schauer „omezován ve volném projevu svých idejí,“ jak jsem napsal v č. 19 „Lit. listů“. *On sám měl plně a trpké vědomí o tom. Stěžoval si mi, že mu zakázáno pokračování „Dvou otázek“, že mu vrácena studie „O podmínkách a možnosti národní literatury české“, že mu p. Herben komolí literární referáty. Nevím před kolika roky koupil p. Herben od Schauera rozsáhlou studii o Tainovi (správněji proti Tainovi) — a dodnes nenašel místa, aby ji vytisknul!*

Pan Herben tvrdí dále v „Čase“ ze 14. ledna, že „někteří ze společnosti od samého počátku až do konce starali se o jeho materiální basi; že z podnětu jich Schauer dostal se i do „Nár. listů“. Zde p. Herben překrucuje text mého článku z 16. září „Liter. listů“. Tam napsal jsem doslova: „*je-li čeho v této periodě Schauerova života litovatí, je to, že společnost, za níž Schauer pronesl slovo rozhodné atd. . . — nedala mu p e v n o u materiální basi, aby mohl rozvinouti svůj bohatý talent filosofu sociálního a politického*“. — Tedy: *t a k o v o u mater. basi, aby mohl rozvinouti atd.* Slovem: že nedali mu *oficiální místo ve svojí organisaci.*

Vím, že byl podporován prof. Masarykem. Ale o tom jsem nikde nepochyboval. Ale ani *hospodářský referát* v „Nár. listech“ nepokládám za *vhodný terén, kde se může projevit něčí politický nebo sociálně filosofický talent.* Potud zná, doufám, redakční poměry v „Nár. listech“ a speciálně význam, jaký přikládá se tam hospodářské rubrice, p. Herben, že není mu třeba více vykládat.

10. *Přede mnou ve formě daleko tvrdší pronesly tytéž výčitky „Času“ a jeho straně „Národní listy“ z 1. srpna 1892.* V denních zprávách pod názvem „*Pohřeb kolegy našeho pana Huberta Schauera*“ čtu tuto významnou větu: „*Z těch, za něž se Schauer v první řadě kdysi obětoval a v jejich tábor původně náležel, dokud tak mnohá jeho iluze, iluze to poctive a věřícího, se nerozplynula, z těch nedostavil se nikdo . . .*“ Zpráva ta je pro mne *autentická*, poněvadž je psána jedním z *důvěrných přátel Schauerových* a může tedy vystihnouti duševní naladění, duševní neuspokojenost Schauerovu k „Času“. Byla tištěna v listě, do něhož přišel Schauer z realistické strany, — a list ten bude tedy znáti *podmínky a okolnosti, za nichž Schauer do něho byl přijat.* Z této zprávy došel jsem jistoty, že se Schauer svým poměrem k „Času“ netajil ani jiným přátelům. Touto zprávou došlo potvrzení všecko, co mně Schauer odhalil z trpké a napjaté nespokojenosti, ze zklamání, jaké cítil, ale zřídka a nerad — bránila mu v tom přirozeně pýcha — projevoval.

A na tuto zprávu, na toto odhalení „Čas“ vůbec neodpověděl! On, který polemizuje s každým zapadlým čtrnáctídeníkem okresním! Kdyby prostě se byl ohradil, kdyby byl jen popřel neb odmítnul takové résumé poměru Schauerova ke svojí straně — nebyl bych napsal dotyčný svůj passus. Ale takto platí a bude platit: Kdo neodporuje, souhlasí. Předpokládám, *musil jsem předpokládati, že „Čas“ uznává pravdu těchto výčitek.*

Přesto uvedl jsem ve formě *zcela subjektivně* (lítosti) — ne jako žalobu. Myslím, že jsem dokázal svoji *korektnost*, jakou jsem zachoval k „Času“ i jeho straně.

A doufám, přesvědčil jsem také p. Herbena, že nepíšu o tom, co neznám — naopak, že jsem *nenapsal ani to, co jsem autenticky a zcela určitě znal* (od Schauera samotného). Nebyl bych to napsal ani dnes, kdyby mne k tomu invenktivy p. Herbenovy nenutily.

11. Pan Herben osnoval o mně pomluvy, které nedokázal. Napsal urážky, které neodvolal. Polemisuje se mnou tónem naprosto neurbánním. Polemiku vede ne o principy, o živé a zmatené otázky, ale honí ji nebo chce ji honiti po osobách nebo chce lapati a kroutiti slova.

K *takové polemice* nemám ani chuti ani času. Všecka vysvětlení, všecky výklady, které jsem byl snad *objektivně* čtenáři své studie o Schauerovi dlužen, jsem zde podal. Více se o celou záležitost nestarám. Poněvadž nemám nic *reálného*, co bych mohl v ní ještě povědět.

S p. Herbenem speciálně každou diskusi odmítám. Důvody jsem podal před minutou.

V Praze 25. ledna 1893.

V soukromé rozmluvě vylíčil mi p. Dr. Herben fakta, na nichž stavěl jsem některé body svého Zaslána, naprosto opačně nebo jinak než zemřelý H. G. Schauer. Uvádím tu tedy body ty opraveny po tradici p. Herbenově — objektivně a pasivně. Čtenář má na vůli, aby se rozhodl buďto pro verzi p. Dra Herbena nebo Schauera. Ke konci připojil jsem ještě svoje poznámky, které mají osvětliti moje postavení v celé záležitosti.

1. Schauer nebyl ani spolupracovníkem o některém článku „Z mravní pathologie společnosti české“, ani původcem základní ideje. Ani iniciativa nevyšla od něho. — Jest ovšem pravda, že Schauer s principem článků těch souhlasil a že v době, kdy byly psány, stejně jako pisatelé článků byl zaujat studiem Bleibtreue.

2. Studii o Tainově metodě literárních dějin *nekoupil* p. Dr. Herben od Schauera. Schauer dal mu ji jen v zástavu za čistě soukromý závazek. Pan H. neměl tedy ani práva tisknouti ji v „Čase“.

3. Schauer *svolil*, aby články, jež nabídnul panu Herbenovi do „Času“, byly dle potřeby a směru listu *upraveny*.

4. Na lokálku „Nár. listů“ (z 1. srpna 1892) „Pohřeb kolegy našeho p. H. Schauera,“ neodpověděl „Čas“ proto, že svrchu citované věty obracel proti straně staročeské, do jejichž listů Schauer v jedné době psával.

Uznávám, že tento výklad je možný.

5. „Stranou“ rozuměl jsem ve svém článku i ve svém Zaslánu *soukromé sdružení mladých literátů*, kteří r. 1887 počali vydávati s p. Dr. Herbenem v čele „Čas“. Nemyslil jsem tím tedy *dnešní* politickou nebo sociální skupinu — nebo představitele dnešního realistického směru duševního a kulturního — předem ne p. prof. Masaryka. Naopak vyznal jsem, co uznával vždycky i Schauer: závaznou vděčnost ke svému učiteli prof. Masarykovi.

6. Pochybná fakta jsou jen *vnější, životopisná. Psychologický* obraz Schauera, jak jsem jej nakreslil v loňských „Lit. listech“, zůstává tím beze změny. Pokládám jej za správný.

7. Fakta vnější zůstávají tedy sporná a nejasná. Já dodávám tu jen, že jsem z nich netáhl ve své studii žádných důsledkův a že pro mne tedy, speciálně pro moji studii jsou celkem lhostejná. — Dodatek tento podávám tu z *vlastní vůle* i z *vlastního popudu*, z pouhého zájmu pro zjištění pravdy.

List z Prahy

Několik naprosto zbytečných slov p. Vbkovi z „Nár. listů“ 18. března l. r.

Podle našich spolehlivých informací (původních? či z policejní kanceláře „Lumírový“?) řadí prý v Čechách a na Moravě dobře organisovaná *loupežná rota kritická*, v obecném lidu psavém „*krvaví bratři*“ zvaná — kterážto právě jmenovaná rota podle a pofouchle sužuje, staví, kazí a plichtí měrou již povážlivou klidný rozkvět domácího *písemnictví, obchodu a průmyslu*. Tito nectní, mrzcí a nejméně katova meče, ne-li dokonce p. Sládkova¹ satyricko-reformačního slovníku hodní tovaryši mezi jinými nešlechtnostmi prý také „*pokřikují z hlubin francouzské analýsy (co to? — aha! —) na p. Herrmanna, že jeho humor není humorem, jeho život není životem.*“ „Jaký darebný neřád!“ vykřiknul jsem v zcela adekvátním stylu, sotva jsem dočetl — a celý rozpálený pro cechovní pořádek, armádní reglement nebo silniční řád naší drahé literatury (tak si totiž v pohodlné a naprosto konkrétné určitosti představuju s naším literárním a kritickým Olympem její „organisaci“) — přísahal jsem sám první pomstu při sebe nepohodlnější příležitosti této spiklé holotě, která „z hlubin francouzské analýsy“ (to nám ještě scházelo!) pokřikuje na p. Herrmanna.

Příznávám se sice kajicně, že jsem této obžalobě dobře, ba ani špatně nerozuměl — „pokřikovat z hlubin francouzské analýsy“, co to je? — ale právě proto čenichal jsem ihned sodomské nepravosti. Patrně nějaký perversní literární zločin — jeden z těch, které se projednávají „s vyloučením veřejnosti“ — snad nějaký kritický sadismus nebo masochismus nebo jiná ještě pikantnější kapitola Kraft-Ebingovy „Psychopathia sexualis!“

A to tak!

Tak jsou již tu „*resultáty dekadence*“, která, pozoruju to s neupřímnějším žalem, začíná rozežírat jako jedovatá nákaza selsky zdravé tělo (máme úřední lékařská vysvědčení!) naší literatury!

A chci již volat, aby se sestavil vojenský mimořádný soud — aby se zavedla inkvizice — aby se povolali do ní vedle p. *Vbka* předem pp. *Sládek a Lier*² —

1 - Nechci klást trpce zaslužené vavřiny na cizí čelo. Proto připojuju restriktivní poznámku, že podle jisté legendy (za jejíž objektivnost a pravdu neberu ovšem žádnou zodpovědnost) jest autorem známé „housenčí“ epištoly v Lumíru — p. J. Vrchlický.

2 - Po delší pause — asi třileté — vystupuje znova pohostinsky v „Hlase národa“ tento sofisticky studený estetik nebo spíše akrobat baroka. K mému žalu ztratil mnoho ze své dřívější obratnosti. Jeho pirouetty a calemboury v „Novém dramate“ vypadly dřevěně a těžce, staře a vybledle. Akrobacie žádá skoro denní cvik. Každý půst mstí se tu krutě. Doufejme ostatně, že dnes — v tak drsné a nalé-